

Teresa Radwańska, Marek Cwetsch, Kazimierz Radwański

Kraków - Stare Miasto. Plac Wiosny Ludów. Kościół WW. Świętych

---

Informator Archeologiczny : badania 19, 128-129

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nie stwierdzono natomiast śladów po dalszych grobach ludności kultury pomorskiej z wczesnego podokresu przedrzymskiego. Łącznie więc w latach poprzednich odkryto 8 grobów z tego okresu.

W trakcie kilkulatnich prac wykopaliskowych zrekonstruowano groby skrzynkowe, uzupełniając ich konstrukcje kamienne. Natomiast Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy dodatkowo oznakowało miejsca położenia szkieletów pochodzących z okresu wczesnośredniowiecznego i zagospodarowało teren cmentarzyska tworząc niewielki "rezerwat".

KONDRATOWICE, gm.
woj. wrocławskie
Stanowisko 10

patrz
okres wpływów rzymskich

KOPOJNO, gm. Zagórów
woj. konińskie
Stanowisko 8

patrz
neolit

KRAKÓW-Stare Miasto

Muzeum Archeologiczne
w Krakowie

Badania prowadził mgr Emil Zaltz przy współudziale Tomasza Wichmana. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Krakowie. Osadnictwo wczesnośredniowieczne, późnośredniowieczne i z czasów nowożytnych.

W 1985 r. prowadzono prace archeologiczne w wykopach budowlanych i instalacyjnych na terenie Starego Miasta. Ciekawsze wyniki uzyskano w następujących punktach:

a/ ul. Kanonicza 3. Badania prowadzono we wnętrzu budynku frontowego, odsłaniając dwa bruki wykonane z kamieni wapiennych ułożonych na podsypce piasku /datowane na XVI-XVII wiek oraz nawarstwienia wczesnośredniowieczne /IX-XIII wiek/ i nowożytne /XVI-XVII wiek/;

b/ ul. Kanonicza 9 i 11. Kontynuowano badania ratownicze w wykopach budowlanych wykonywanych w związku z podbijaniem fundamentów oficyny północnej i zachodniej. Uzyskano szereg nowych danych odnośnie ukształtowania zachodniej krawędzi terasy średniej oraz posadowienia wczesnośredniowiecznego wału obronnego i miejskiego muru obronnego;

c/ ul. Senacka - jezdnia. Nadzorowano kolejne odcinki wykopu budowlanego, stwierdzając obecność bogatych nawarstwień późno- i wczesnośredniowiecznych;

d/ ul. Bracka 4 - jezdnia. W wykopie instalacyjnym zadokumentowano nawarstwienia późnośredniowieczne i nowożytne, w tym dwa posłomy bruki wykonane z drobnych kamieni wapiennych /m. in. z tłuczni-
nia/ oraz 3 posłomy konstrukcji drewnianych /nawierzchnia ulicy/;

e/ ul. Szpitalna 40. W wykopie budowlanym usytuowanym we wnętrzu piwnicy pod podwórzem stwierdzono pozostałości 3 szkieletów ludzkich ułożonych w pozycji na wznak, wyprostowanej /?/, na osi SW-NE i E-W. W sąsiedztwie szkieletów wystąpiły drobne ułamki naczyń glinianych i szklanych oraz grudki zaprawy i okruchy cegieł. Wydaje się, że powyższe szkielety pochodzą z zachodniej krawędzi cmentarza związanego z kościołem p. w. Św. Krzyszta. Datować je można na czas nowożytny.

Materiały zabytkowe i dokumentacja z badań przechowywane są w Dziale Krakowa Przedlokacyjnego Muzeum Archeologicznego w Krakowie.

KRAKÓW-STARE MIASTO
Plac Wiosny Ludów
Kościół WW. Świętych

Muzeum Archeologiczne
w Krakowie

Badania prowadził mgr Teresa Radwańska, mgr Marek Cwetsch /autor sprawozdania/. Nadzór naukowy sprawował doc. dr hab. Kazimierz Radwański. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Krakowie i KZA m. Krakowa, Przedpole północnej części Okręgu. Trzeci sezon badań, Wczesne średniowiecze, okres nowożytny.

Badania miały na celu uzupełnienie uzyskanych już wyników, a zakres prac wykopaliskowych był ograniczony terminem zakończenia badań. Kościół WW. Świętych, dzisiaj niestwierżony, usytuowany był przy ul. Grodzkiej, w miejscu jej wylotu na obecny plac Wiosny Ludów /dawniej plac WW. Świętych/. Obiekt ten jest wzmiankowany w źródłach z końca XIII wieku, znane są też późniejsze przekazy dotyczące poszczególnych faz jego budowy do momentu rozbioru, która miała miejsce w latach 1835-1842.

Prace prowadzono w wykopach o łącznej powierzchni 45 m². Objęto nimi południowe i południowo-zachodnie partie obiektu:

- na zewnątrz z relikwów południowego muru nawy /wykop Va/ - kontynuacja badań z ub. r.,
- we wnętrzu nawy, przy jej południowym murze /wykop Vc/.

- w części południowo-zachodniej obiektu, w rejonie skarpy narożnej /wykopy: VIc, VIIa, VIIb/.
- w rejonie występowania relikwów wieży /wykop VIII/.

Wykop Va

Stratygrafia: jak w wykopie V z ub. r.

W wyniku rozszerzenia wykopu V odsłonięto dalszy odcinek muru południowego nawy, leżący na zachód od skarpy nr 2 oraz zachodnie lico skarpy nr 2. W partiach lícowych obu murów, na głębokości 100-175 cm wystąpiło 6 nieciągłych warstw wpiennych kostek romańskich /wysokość warstw 8-12 cm, wymiary kostek 15 x 8 cm - 15 x 12 cm/. Posadowione są one na murze z kamieni łamanych, sięgającym do głębokości 380 cm. W południowej części wykopu uchwycono mur krypty ze śladami wątków ceglanych /zapewne rozbudowa południowego zalicza kościoła po roku 1878/.

Na głębokości 340-420 cm odsłonięto dalsze wkopy grobowe cmentarza przykościelnego. Wśród nich zwraca uwagę pochówek zawierający szczątki kobiety i niemowlęcia /grób nr 20/. Przy głowie szkieletu kobiety, a także na samej czaszce odkryto fragmenty ozdób w postaci drobniutkich koralek szklanych naszytych /? / na kawałki płótna. W jamie grobowej znaleziono luźne fragmenty naczyń wczesnośredniowiecznych.

Wykop Vc

Stratygrafia:

- 0 - 40 cm - humus współczesny,
- 40 - 340 cm - warstwy gruzu /zasypisko we wnętrzu krypty/,
- 340 cm - czepek.

Odsłonięto północne, wewnętrzne lico południowego muru nawy na przestrzeni około 2,0 m. Na odcinku długości 95 cm odkryto fragment muru z wapiennej kostki romańskiej, zalegający na głębokości 95-150 cm. Fragment ten złożony jest z 5 warstw /wysokość warstw 8-12 cm, wymiary kostek: 8 x 10 cm - 18 x 12 cm/. Poniżej, lico muru zbudowane jest z kamieni łamanych o zaokrąglonej powierzchni. Na głębokości 230-240 cm wystąpiła odsadzka o szerokości 10 cm. Stopa muru znajduje się na głębokości 360-370 cm. W zachodniej części wykopu odsłonięto kamienisty fundament filara sklepiennego dostawiony do muru magistralnego kościoła. Wiązać go można z zabiegiem sklepienia kolebkowego w początku XVIII w. Ponadto odkryto zmieszane fragmenty ceglanych ścian krypty.

Wykopy: VIc, VIIa, VIIb

Stratygrafia:

- 0 - 40 cm - humus współczesny,
- 40 - 200 cm - gruz ceglano-wapienny oraz kości ludzkie luźno i we wkopach /okres nowożytny/,
- 200-230 cm - nieciągłe poziomy piasku, polepy i spalenizny na wtórnym złożu /okres nowożytny, średniowiecze/.
- 230-340 cm - seria nawarstwień wczesnośredniowiecznych, na głębokości 270-290 cm poziom osadniczy z paleniskami,
- 220-350 cm - wkop fundamentowy przy skarpie nr 1.

Odsłonięto południowo-zachodnią skarpe narożną kościoła /skarpa nr 1/ do głębokości posadowienia stopy fundamentowej /350-380 cm/. Duże fragmenty muru wykonane są w lico z regularnych kamieni wapiennych i piaskowcowych o wymiarach 16 x 8 - 31 x 16 cm. Elementy te wystąpiły powyżej odsadzki fundamentowej, na głębokości 120-230 cm. Przy skarpie zarejestrowano wkop fundamentowy, z w nim denar Władysława Łokietka.

Od północnej strony skarpy /wykop VIc/ odkryto fundamenty zachodniego muru nawy wykonane z kamienia łamanego i fragmentów cegieł. Relikty te są najprawdopodobniej pozostałością oskarpowania kościoła od strony zachodniej /XVII w., zaś wiązki muru nawy został rozebrany w latach 1835-1842 /uchwycono jego negatyw rysujący się wyraźnie w zasypiskach gruzowych/.

Badania nawarstwień wczesnośredniowiecznych i średniowiecznych /wykopy VIIa i VIIb/ stanowiły uzupełnienie z ub. r. Odsłonięto dalsze partie wczesnośredniowiecznego poziomu osadniczego /paleniska, jamy/, ponadto stwierdzono przecięcie tego poziomu przez wkop fundamentowy przy skarpie 1.

Wykop VIII

Wykop uściłił położenie relikwów północno-zachodniego narożnika wieży /odkryty podczas badań w 1961 r./.

Koronę muru uchwycono na głębokości 40-80 cm. Mur zbudowany jest z kamieni wapiennych łączonych dużą ilością zaprawy, w której wystąpiły skruchy cegieł. Wieża wymieniona została w 1569 r. jako nowa.

Prace zostały zakończone. W wyniku badań wysunięto twierdzenie o wtórnym użyciu budulca romańskiego w okresie przebudowy gotyckiej. Na takie stanowisko wpłynęły: obserwacja faktury murów, szkieletność poziomów polepy, ewentualny ślad pożaru z 1306 r., z poziomem epągu wątku kostkowego w murze nawy /wykopy VIIa, VIIb, Vb/, znalezienie denara Władysława Łokietka we wkopie i budowanym przy skarpie narożnej 1, ponadto przecięcie szkieletu przez mur nawy /grób 5/. Przypomnieć warto, iż analiza architektoniczna kościoła przed ostatnimi badaniami wiązała gotyckie relikty obiektu z połową XIV i XV wieku. Z późniejszych faz kościoła odkryto pomieszczenie - kryptę, zapewne z rozbudowy w XVII w., nie zaznaczone na planach z XIX w.

W toku prac uzyskano interesujące zabytki ruchome, w tym: kolekcję ceramiki wczesnośredniowiecznej, monety, wspomniany zespół osób z grobu nr 20, trumnę bogato zdobioną cwiakami, z grobu nr 8, detale architektoniczne i inne fragmenty wystroju kościoła.

Zabytki zostały złożone w Dziale Krakowa Przediokacyjnego MAK.